

Đóng góp của Việt Nam với định vị vai trò của ASEAN trong các chương trình nghị sự toàn cầu giai đoạn 2016 - 2025

Ngày nhận bài: 10/11/2025 | Ngày phản biện: 15/11/2025 | Ngày xuất bản: 08/12/2025

Tác giả: Trần Thanh Tùng (Vụ ASEAN, Bộ Ngoại giao)

Tóm tắt: Giai đoạn 2016 - 2025 chứng kiến bước tiến nổi bật của ASEAN trong các chương trình nghị sự toàn cầu về hòa bình, an ninh, phát triển bền vững, bình đẳng giới và ứng phó với các thách thức phi truyền thống. Việt Nam đã có những đóng góp với định vị vai trò của ASEAN trong các chương trình nghị sự toàn cầu như: (i) Chủ trì phiên họp tại Hội đồng Bảo an Liên Hợp quốc (2020 - 2021); (ii) chủ trì các phiên họp về Phụ nữ, Hòa bình và An ninh năm Chủ tịch ASEAN 2020; (iii) tổ chức Diễn đàn Tương lai ASEAN (AFF) năm 2024, 2025. Trên tinh thần đó, bài viết đánh giá thành tựu, hạn chế và nêu kiến nghị tăng cường đóng góp của Việt Nam định vị vai trò của ASEAN tại các chương trình nghị sự toàn cầu thời gian tới.

1. Thực trạng đóng góp của Việt Nam với định vị vai trò của ASEAN trong các chương trình nghị sự toàn cầu giai đoạn 2016 - 2025

Trong bối cảnh địa chính trị và an ninh khu vực biến động nhanh chóng, khó lường, từ căng thẳng hàng hải đến các thách thức phi truyền thống như đại dịch, an ninh mạng và biến đổi khí hậu, uy tín của ASEAN trên trường quốc tế phụ thuộc nhiều vào năng lực kết nối và khả năng đóng góp của từng thành viên.

Kể từ khi Cộng đồng ASEAN chính thức được thành lập năm 2015, giai đoạn 2016 - 2025 là thời kỳ Việt Nam triển khai toàn diện, đồng bộ đường lối đối ngoại độc lập, tự chủ, đa phương hóa, đa dạng hóa và ghi nhiều dấu ấn rõ nét trong hoạt động đối ngoại đa phương. Việc đồng thời đảm nhiệm vai trò Chủ tịch ASEAN năm 2020 và Ủy viên không thường trực Hội đồng Bảo An Liên Hợp quốc (HĐBA LHQ) nhiệm kỳ 2020 - 2021 đã mang lại cho Việt Nam cơ hội đặc biệt để khẳng định uy tín quốc tế, đồng

thời góp phần định hình nhận thức toàn cầu về vai trò trung tâm của ASEAN trong duy trì hòa bình, an ninh và thúc đẩy phát triển bền vững.

Thứ nhất, trong nhiệm kỳ Ủy viên không thường trực Hội đồng Bảo an Liên Hợp Quốc (HĐBA LHQ) (2020–2021), Việt Nam với tầm nhìn “Đối tác vì hòa bình bền vững”, đã thể hiện tư duy ngoại giao đa phương chủ động, sáng tạo và nhân văn. Theo đó, Việt Nam theo đuổi hai định hướng chiến lược: (i) thúc đẩy chủ nghĩa đa phương hiệu quả, coi hợp tác quốc tế là giải pháp bền vững cho các vấn đề toàn cầu; (ii) đề cao vai trò trung tâm của các tổ chức khu vực, nhất là ASEAN trong cấu trúc an ninh khu vực châu Á - Thái Bình Dương ⁽¹⁾.

Dấu ấn nổi bật nhất trong nhiệm kỳ này là sự kiện Việt Nam chủ trì Phiên họp mở của HĐBA ngày 30/1/2020, với chủ đề “Hợp tác giữa LHQ và ASEAN trong duy trì hòa bình và an ninh quốc tế”⁽²⁾. Đây là lần đầu tiên trong lịch sử, theo đề xuất của Việt Nam, HĐBA LHQ đã tổ chức phiên họp để lắng nghe báo cáo từ Tổng Thư ký ASEAN và Tổng Thư ký LHQ về việc tăng cường hợp tác giữa hai tổ chức nhằm củng cố hòa bình, an ninh khu vực cũng như toàn cầu. Sự kiện này không chỉ đánh dấu bước phát triển mới trong quan hệ ASEAN-LHQ khi vấn đề về hòa bình, an ninh được đưa vào chương trình nghị sự chính thức của HĐBA, mà còn khẳng định mạnh mẽ vai trò cầu nối của Việt Nam trong việc lồng ghép đóng góp của ASEAN vào dòng chảy chung của cộng đồng quốc tế.

Tại phiên thảo luận (30/1/2020), các lãnh đạo của ASEAN và LHQ thống nhất việc tăng cường quan hệ đối tác ASEAN - LHQ là điều kiện then chốt để duy trì hòa bình, an ninh và ứng phó các thách thức mới như an ninh mạng, khủng bố, biến đổi khí hậu và các mối đe dọa phi truyền thống. Tổng Thư ký LHQ António Guterres đã biểu dương ASEAN là hình mẫu về ngoại giao phòng ngừa, thúc đẩy đối thoại, xây dựng lòng tin và giải quyết tranh chấp hòa bình thông qua “Phương cách ASEAN”, ủng hộ đóng góp thiết thực của ASEAN trong các vấn đề khu vực, điển hình là tiến trình đàm phán COC ở Biển Đông và hỗ trợ giải quyết khủng hoảng nhân đạo tại bang Rakhine, đánh giá cao sự hiện diện của khoảng 5.000 quân nhân ASEAN tại các Phái bộ gìn giữ hòa bình của LHQ trên toàn thế giới⁽³⁾. Các đại biểu đã ghi nhận những tiến triển đáng kể trong hợp tác giữa LHQ và ASEAN, đề cao việc thiết lập Quan hệ Đối tác Toàn diện năm 2011 và triển khai thành công Kế hoạch Hành động hợp tác ASEAN - LHQ giai

đoạn 2016 - 2020 với tỷ lệ hoàn thành hơn 90%, hoan nghênh việc hai bên xây dựng Kế hoạch Hành động mới cho 5 năm tiếp theo⁽⁴⁾.

Trên cơ sở các tiến trình này, Đại hội đồng LHQ khóa 75 (tháng 11/2020) đã thông qua Nghị quyết về hợp tác ASEAN - LHQ với 110 nước đồng bảo trợ - mức cao nhất từ trước tới nay. Nghị quyết không chỉ ghi nhận nỗ lực của ASEAN trong phòng chống đại dịch Covid-19 mà còn cập nhật, bổ sung các nội dung hợp tác mới trong Kế hoạch hành động ASEAN và LHQ giai đoạn 2021 - 2025, gồm xây dựng và gìn giữ hòa bình, ứng phó thiên tai, đa dạng sinh học và phát triển bền vững theo Chương trình nghị sự 2030. Với vai trò Chủ tịch ASEAN 2020, Việt Nam đại diện ASEAN trực tiếp chủ trì quá trình soạn thảo và thương lượng nghị quyết, qua đó khẳng định vai trò trung tâm của ASEAN trong cấu trúc hợp tác khu vực và củng cố quan hệ đối tác toàn diện ASEAN-LHQ⁽⁵⁾.

Thứ hai, trong vai trò Chủ tịch ASEAN năm 2020, Việt Nam đã chủ động thúc đẩy nhiều sáng kiến có giá trị chiến lược nhằm lan tỏa các ưu tiên của ASEAN ra phạm vi toàn cầu, nhất là trong khuôn khổ các chương trình nghị sự về hòa bình, bình đẳng giới và phát triển bền vững, cụ thể như sau:

Một là, Việt Nam chủ trì Phiên họp đặc biệt về Trao quyền cho phụ nữ trong kỷ nguyên số tại Hội nghị Cấp cao ASEAN lần thứ 36 (26/6/2020), sáng kiến tiêu biểu thể hiện tầm nhìn chiến lược của Việt Nam trong việc đưa bình đẳng giới trở thành ưu tiên ASEAN, phù hợp với Mục tiêu Phát triển Bền vững số 5 của LHQ.

Phiên họp đặc biệt có sự tham dự của lãnh đạo các nước ASEAN, Tổng Thư ký ASEAN, cùng đại diện các tổ chức quốc tế như LHQ, Ngân hàng Thế giới (WB) và Diễn đàn Kinh tế Thế giới (WEF)⁽⁶⁾.

Việt Nam đã định hướng thảo luận theo ba trọng tâm chính: (i) Thúc đẩy bình đẳng giới trong tiếp cận công nghệ và giáo dục số nhằm thu hẹp khoảng cách giới; (ii) Tăng cường vai trò của phụ nữ trong hoạch định chính sách và quản trị nhà nước; (iii) Hợp tác quốc tế nhằm xây dựng khuôn khổ chính sách chung của ASEAN gắn kết với các mục tiêu toàn cầu về trao quyền cho phụ nữ. Sáng kiến này giúp Việt Nam không chỉ nâng cao hình ảnh của mình như một quốc gia tiên phong về ngoại giao nhân văn, mà giúp ASEAN thể hiện vai trò chủ động và có trách nhiệm ở cấp cao trong thúc đẩy bình

đẳng giới toàn cầu.

Hai là, Đối thoại cấp Bộ trưởng ASEAN và các Đối tác về Phụ nữ, Hòa bình và An ninh (WPS), được Việt Nam khởi xướng và tổ chức nhân dịp Hội nghị Bộ trưởng Ngoại giao ASEAN lần thứ 53 (10/9/2020), là sáng kiến đầu tiên trong lịch sử ASEAN đề cập chủ đề này ở cấp Bộ trưởng Ngoại giao, do Phó Thủ tướng, Bộ trưởng Ngoại giao Phạm Bình Minh chủ trì, với sự tham dự của Tổng Thư ký ASEAN, đại diện LHQ, UN Women và các đối tác đối thoại⁽⁷⁾.

Sự kiện phản ánh tầm nhìn chiến lược của Việt Nam trong kết nối chương trình nghị sự toàn cầu của LHQ với ưu tiên khu vực của ASEAN, đặc biệt là thúc đẩy thực hiện Nghị quyết 1325 (2000) của HĐBA LHQ về Phụ nữ, Hòa bình và An ninh - một trụ cột quan trọng của Chương trình Nghị sự 2030 về Phát triển bền vững.

Tuyên bố báo chí của Chủ tịch về Đối thoại cấp Bộ trưởng ASEAN về Tăng cường vai trò của Phụ nữ đối với Hòa bình và An ninh bền vững (Hà Nội, 10/9/2020) đã ghi nhận 03 kết quả quan trọng: (i) Khẳng định cam kết chung của ASEAN và các đối tác quốc tế đối với Chương trình Phụ nữ, Hòa bình và An ninh (WPS); (ii) đề xuất xây dựng Kế hoạch hành động khu vực về Phụ nữ, Hòa bình và An ninh; (iii) Thúc đẩy hợp tác ASEAN - LHQ trong triển khai các nghị quyết liên quan⁽⁸⁾.

Sáng kiến này cho thấy Việt Nam không chỉ là quốc gia tổ chức, mà còn là bên định hình chính sách và tư tưởng chiến lược, giúp ASEAN chủ động tham gia vào tiến trình toàn cầu về bình đẳng giới, hòa bình và an ninh. Việc Việt Nam đưa Chương trình Phụ nữ, Hòa bình và An ninh (WPS) vào nghị trình ASEAN đã nâng vị thế của ASEAN như một đối tác tích cực của LHQ, đồng thời khẳng định ASEAN là khu vực tiên phong trong lồng ghép giới vào chính sách an ninh và phát triển.

Ba là, Hội nghị Thượng đỉnh Lãnh đạo nữ ASEAN đầu tiên bên lề Hội nghị Cấp cao ASEAN lần thứ 37 (12/11/2020), là dấu mốc quan trọng trong việc thúc đẩy vai trò lãnh đạo nữ và nâng cao vị thế của ASEAN trong các chủ đề toàn cầu về bình đẳng giới, quản trị bao trùm và phát triển bền vững. Sự kiện góp phần đưa bình đẳng giới trở thành một nội dung hợp tác chính thức trong hợp tác ASEAN, phản ánh bước tiến mới trong việc thể chế hóa vai trò của phụ nữ trong phát triển bền vững và tiến trình ra quyết sách khu vực.

Trong phát biểu khai mạc, Chủ tịch Quốc hội Nguyễn Thị Kim Ngân nhấn mạnh ASEAN cần thúc đẩy sự hiện diện thực chất của phụ nữ trong các nỗ lực phục hồi sau đại dịch, đảm bảo quan điểm và lợi ích của phụ nữ được phản ánh trong mọi khâu hoạch định chính sách⁽⁹⁾. Tinh thần này được phản ánh trong Tuyên bố của Chủ tịch Hội nghị Thượng đỉnh nữ Lãnh đạo ASEAN “phụ nữ xây dựng Cộng đồng ASEAN đoàn kết, năng động, bền vững và bao trùm trong thế giới hậu Covid-19” (12/11/2020), với 03 trọng tâm chính: (i) cam kết thúc đẩy bình đẳng giới trong phục hồi sau Covid-19; (ii) khẳng định vai trò tiên phong của ASEAN trong thúc đẩy hợp tác khu vực - toàn cầu về phát triển bền vững và bao trùm; (iii) mở rộng phối hợp giữa ASEAN, LHQ, Ngân hàng thế giới và các tổ chức quốc tế trong việc triển khai các sáng kiến liên quan đến giới, hòa bình và an ninh⁽¹⁰⁾. Thông qua việc tổ chức và dẫn dắt hội nghị ở cấp cao nhất, Việt Nam không chỉ củng cố vị thế quốc gia, mà còn góp phần thúc đẩy ASEAN chuyển từ vai trò tham gia sang định hình nghị trình khu vực về trao quyền cho phụ nữ, gắn kết hợp tác nội khối với các cam kết và chuẩn mực quốc tế.

Thứ ba, Việt Nam đã khởi xướng và tổ chức Diễn đàn Tương lai ASEAN (AFF) (2024 và 2025), một sáng kiến chiến lược nhằm củng cố vai trò của ASEAN trong định hình các chương trình nghị sự toàn cầu. Dưới sự chỉ đạo của Thủ tướng Phạm Minh Chính, AFF được thiết kế theo mô hình “track 1.5” (mô hình kết nối các nhà hoạch định chính sách, học giả, doanh nghiệp và tổ chức quốc tế để bàn về “tương lai của ASEAN trong thế kỷ XXI”)⁽¹¹⁾.

Khác với các hội nghị ASEAN truyền thống, AFF mang tầm tư duy toàn cầu, hướng tới xây dựng ASEAN như một chủ thể định hình trật tự khu vực mở, bao trùm và thích ứng trước các biến động quốc tế. Chủ đề của hai kỳ AFF phản ánh rõ tư duy chiến lược của Việt Nam: (i) AFF 2024 tập trung vào “Phát triển nhanh, bền vững, bao trùm”, nhấn mạnh đổi mới sáng tạo và chuyển đổi xanh⁽¹²⁾; (ii) AFF 2025, với chủ đề “ASEAN đoàn kết, tự cường và thích ứng trong thế giới biến động”; khẳng định vai trò dẫn dắt của ASEAN trong cấu trúc hợp tác toàn cầu mới⁽¹³⁾.

Các nội dung thảo luận của AFF, từ quản trị công nghệ, phát triển kinh tế số đến quản trị toàn cầu đều phản ánh những vấn đề mang tính thời sự, gắn kết chặt chẽ với Mục

tiêu Phát triển Bền vững 2030, Thỏa thuận Paris về khí hậu và chuyển đổi số toàn diện.

Sức lan tỏa của AFF được thể hiện rõ qua việc số đại biểu tăng 2,5 lần chỉ sau một năm (từ 230 năm 2024 lên khoảng 700 năm 2025). Thông cáo chung của Hội nghị Bộ trưởng Ngoại giao ASEAN lần thứ 57 (7/2024) ghi nhận vai trò hỗ trợ của AFF trong tiến trình xây dựng Tầm nhìn Cộng đồng ASEAN 2045⁽¹⁴⁾. Đồng thời, các khuyến nghị của AFF 2024 được chuyển tới Hội nghị Thượng đỉnh Tương lai LHQ (9/2024), thể hiện sự kết nối chiến lược giữa cấp khu vực và toàn cầu. Thành công của AFF cũng được thể hiện qua việc được Tuyên bố Chủ tịch Hội nghị Cấp cao ASEAN lần thứ 44, 45 (10/2024) hoan nghênh và ghi nhận⁽¹⁵⁾. Tuyên bố nhấn mạnh AFF 2024 đã hỗ trợ cho việc xây dựng các Kế hoạch Chiến lược của Tầm nhìn Cộng đồng ASEAN 2045, đồng thời khẳng định sự ủng hộ đối với kế hoạch của Việt Nam tiếp tục tổ chức AFF trong những năm tới. Việc AFF được đề cập chính thức ở cấp cao nhất của ASEAN cho thấy vai trò dẫn dắt, năng lực kiến tạo đồng thuận và tư duy chiến lược của Việt Nam trong thúc đẩy ASEAN trở thành trung tâm tư duy và chủ thể có trách nhiệm trong quản trị khu vực và toàn cầu thế kỷ XXI.

2. Nhận xét về đóng góp của Việt Nam với định vị vai trò của ASEAN trong các chương trình nghị sự toàn cầu giai đoạn 2016 - 2025

Trong giai đoạn 2016 - 2025, bối cảnh quốc tế và khu vực có nhiều biến động phức tạp, song Việt Nam vẫn tận dụng hiệu quả những điều kiện thuận lợi để phát huy vai trò, góp phần nâng cao vị thế và tiếng nói của ASEAN trong các chương trình nghị sự toàn cầu, do các nguyên nhân sau:

Thứ nhất, nền tảng đối ngoại chủ động, đa phương và hội nhập sâu rộng giúp Việt Nam thuận lợi trong việc dẫn dắt các sáng kiến gắn kết ASEAN với các cơ chế toàn cầu. Từ khi đảm nhiệm vai trò Chủ tịch ASEAN 2020 và Ủy viên không thường trực HĐBA 2020 - 2021, vị thế quốc tế của Việt Nam được nâng cao, trở thành cầu nối giữa khu vực và toàn cầu, góp phần định vị ASEAN trong các nghị trình quốc tế về hòa bình, an ninh, phát triển bền vững và bình đẳng giới.

Thứ hai, Việt Nam được đánh giá cao là quốc gia có khả năng đề xuất và dẫn dắt các sáng kiến cụ thể mang lại lợi ích chung cho ASEAN. Các sáng kiến như Phiên thảo

lun mở của HĐBA về hợp tác LHQ–ASEAN (2020), loạt hoạt động về Phụ nữ, Hòa bình và An ninh (WPS) hay Diễn đàn Tương lai ASEAN (AFF 2024, 2025) đã góp phần tạo thêm kênh kết nối chính thức giữa ASEAN với Liên Hợp Quốc và các cơ chế điều phối toàn cầu, thể hiện vai trò chủ động, đóng góp thiết thực của Việt Nam.

Thứ ba, Việt Nam thể hiện cách tiếp cận linh hoạt, thực chất và phù hợp đối với các nội dung hợp tác đa phương và phát triển bền vững toàn cầu. Cụ thể, ngoài việc nhấn mạnh các giá trị phổ quát mà ASEAN luôn hướng tới như tôn trọng luật pháp quốc tế, ngoại giao phòng ngừa, giải quyết hòa bình tranh chấp, phát triển bao trùm và bền vững, Việt Nam thúc đẩy các chủ đề mang tính thời sự, thời đại mà ASEAN và cộng đồng quốc tế cùng quan tâm như an ninh biển, chuyển đổi số, chống biến đổi khí hậu, chống khủng bố, và nâng cao vai trò của phụ nữ trong xây dựng hòa bình.

Thứ tư, năng lực thể chế và uy tín ngày càng cao của ASEAN trong giai đoạn sau 2025 tạo điều kiện thuận lợi để Việt Nam lồng ghép và thúc đẩy vai trò của ASEAN trên trường quốc tế. Việt Nam đã thể hiện rõ vai trò phát huy “tiếng nói chung” của ASEAN khi thúc đẩy HĐBA lần đầu lắng nghe báo cáo của lãnh đạo hai tổ chức ASEAN và LHQ, trực tiếp soạn thảo và thương lượng Nghị quyết về hợp tác ASEAN - LHQ tại Đại hội đồng LHQ khóa 75 (tháng 11/2020). Bên cạnh đó, sự đồng thuận nội khối về Tầm nhìn ASEAN sau 2025 với các mục tiêu cụ thể cho ba trụ cột Cộng đồng Chính trị - An ninh, Kinh tế và Văn hóa - Xã hội đã mang lại khung chính trị - pháp lý thuận lợi để Việt Nam triển khai các sáng kiến định vị ASEAN trong các chương trình nghị sự toàn cầu⁽¹⁶⁾.

Thứ năm, kinh nghiệm chủ trì và tổ chức thành công hàng loạt sự kiện quốc tế lớn như APEC 2017, Diễn đàn Nghị viện châu Á - Thái Bình Dương (APPF 26) (tháng 1/2018)⁽¹⁷⁾, Chủ tịch ASEAN 2020, hay Đại hội Thể thao Đông Nam Á 2021 thể hiện năng lực tổ chức, điều hành và kết nối sáng kiến của Việt Nam, giúp truyền tải thông điệp của ASEAN đến cộng đồng quốc tế một cách hiệu quả và thuyết phục.

Thứ sáu, vị thế chiến lược của Việt Nam tại khu vực Châu Á - Thái Bình Dương và Ấn Độ Dương mang lại lợi thế trong thúc đẩy tiếng nói của ASEAN. Thông qua việc duy trì quan hệ ổn định và hợp tác thiết thực với các đối tác như Mỹ, Trung Quốc, Nhật Bản, Ấn Độ và EU, Việt Nam có điều kiện đưa các ưu tiên của ASEAN vào nội dung đối

thoại, hợp tác và cam kết liên khu vực. Điều này thể hiện qua việc nhiều nước lớn ủng hộ các sáng kiến do Việt Nam thúc đẩy trong thời gian giữ vai trò Chủ tịch ASEAN 2020, như Tuyên bố chung ASEAN - EU về kết nối (2020)⁽¹⁸⁾, các sáng kiến hợp tác chống Covid-19 và nội dung thảo luận tại HDBA về tăng cường hợp tác giữa ASEAN và Liên Hợp Quốc (2020).

Bên cạnh những thành tựu, Việt Nam vẫn phải đối mặt với một số khó khăn trong quá trình thúc đẩy và định vị vai trò của ASEAN trong các chương trình nghị sự toàn cầu, cụ thể như sau:

Một là, bối cảnh quốc tế và khu vực giai đoạn vừa qua xuất hiện nhiều thách thức mới do cạnh tranh chiến lược giữa các nước lớn tại khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương. Áp lực lựa chọn phe và sức ép từ các nước lớn khiến các nước thành viên có các cách tiếp cận khác biệt, khiến ASEAN khó đạt được tiếng nói chung trong các vấn đề như Biển Đông, Mê Công, an ninh mạng, hay biến đổi khí hậu, qua đó hạn chế không gian chủ động và khả năng đề xuất sáng kiến của Việt Nam trong việc kết nối ASEAN với LHQ và các cơ chế đa phương khác.

Hai là, yêu cầu của quá trình hội nhập đa tầng nấc đặt ra thách thức đối với Việt Nam trong việc bảo đảm sự phối hợp hiệu quả giữa các cơ quan liên quan và huy động nguồn lực phù hợp phục vụ tham gia các cơ chế đa phương mới. Việc tham gia ngày càng sâu hơn vào các thể chế khu vực và toàn cầu đòi hỏi quy trình điều phối chính sách, tham mưu và triển khai phải ngày càng chuyên nghiệp, nhất quán và đồng bộ hơn. Điều này đặt ra sức ép nâng cao năng lực nghiên cứu, dự báo, hoàn thiện khuôn khổ pháp lý và tăng cường nguồn nhân lực phục vụ công tác đa phương, nhằm bảo đảm các cam kết quốc tế của Việt Nam được triển khai hiệu quả và gắn kết với định hướng phát triển trong nước.

Ba là, những hạn chế nội khối của ASEAN cũng ảnh hưởng đến khả năng dẫn dắt của Việt Nam. Khác biệt về trình độ phát triển, thể chế và ưu tiên chính sách của các nước thành viên khiến ASEAN khó đạt đồng thuận trong các vấn đề toàn cầu. Cơ chế đồng thuận dù duy trì đoàn kết, nhưng lại khiến quyết sách chậm và kém linh hoạt, làm giảm hiệu quả triển khai sáng kiến. Một số đề xuất của Việt Nam như hợp tác ASEAN - LHQ trong lĩnh vực an ninh hay chương trình Phụ nữ, Hòa bình và An ninh (WPS) phải mất

thời gian dài để thống nhất, cho thấy giới hạn thể chế còn là trở ngại lớn.

Bốn là, đa phần các sáng kiến của Việt Nam đối với hợp tác ASEAN thường chỉ mang tính chính trị - ngoại giao, như tuyên bố, diễn đàn hay kế hoạch hành động, chưa được cụ thể hóa bằng các cơ chế triển khai rõ ràng và nguồn lực tương xứng. Theo các ý kiến từ đại biểu Quốc hội về dự thảo Nghị quyết về “một số cơ chế, chính sách đặc thù nhằm nâng cao hiệu quả công tác hội nhập quốc tế”, một số địa phương, đặc biệt là các tỉnh biên giới, còn gặp khó khăn về nguồn lực tài chính và nhân lực. Tình trạng này có thể hạn chế tính khả thi của các quy định trong công tác đối ngoại và phát triển kinh tế cửa khẩu, vốn có liên quan mật thiết đến các cam kết và sáng kiến hợp tác khu vực như ASEAN⁽¹⁹⁾.

Năm là, các thách thức phi truyền thống và biến động toàn cầu như đại dịch Covid-19, biến đổi khí hậu, khủng hoảng năng lượng, và xung đột khu vực như khủng hoảng Myanmar, chiến tranh Nga - Ukraine đã làm gián đoạn tiến trình hợp tác của ASEAN. Trong giai đoạn 2020 - 2022, nhiều hoạt động đối thoại và hợp tác của ASEAN buộc phải chuyển sang hình thức trực tuyến, ảnh hưởng đến khả năng của Việt Nam trong việc tham vấn, vận động và gắn kết các đối tác quốc tế.

3. Kiến nghị

Trải qua giai đoạn 2016 - 2025 với nhiều biến động quốc tế và khu vực, Việt Nam đã tận dụng tốt các điều kiện thuận lợi để khẳng định vai trò và đóng góp tích cực trong việc nâng cao vị thế của ASEAN trên trường quốc tế. Trong thời gian tới, Việt Nam cần tiếp tục phát huy những nền tảng này, đồng thời triển khai một số định hướng, cụ thể như sau:

Trước hết, Việt Nam cần kiên định đường lối đối ngoại độc lập, tự chủ, hoà bình, hợp tác và phát triển, chủ động đa phương hóa, đa dạng hóa quan hệ quốc tế theo tinh thần Chỉ thị 25-CT/TW (2018) của Ban Bí thư về nâng tầm đối ngoại đa phương đến 2030. Đây là nền tảng quan trọng để Việt Nam phát huy vai trò thành viên tích cực, chủ động, có trách nhiệm trong ASEAN, đồng thời góp phần định vị ASEAN như một cực quan trọng trong cấu trúc đa cực đang hình thành.

Cùng với đó, việc triển khai Kết luận 59-KL/TW (2023) của Bộ Chính trị cần gắn với các chương trình hành động cụ thể, qua đó phát huy vai trò nòng cốt, cầu nối và dẫn dắt của Việt Nam trong ứng phó với các thách thức khu vực và tận dụng các động lực tăng trưởng mới như kinh tế số, chuyển đổi xanh, trí tuệ nhân tạo, khoa học công nghệ, hướng đến củng cố bản sắc ASEAN trong thế kỷ XXI dựa trên đoàn kết, tự cường và sáng tạo.

Thứ hai, Việt Nam cần chủ động thể chế hóa các sáng kiến đa phương nhằm bảo đảm tính liên tục và khả năng thực thi. Việc thành lập cơ chế điều phối liên ngành cấp Chính phủ về các sáng kiến kết nối ASEAN với quốc tế sẽ bảo đảm tính liên tục, nâng cao khả năng triển khai, tăng cường sự liên kết giữa các bộ, ngành và địa phương. Cách tiếp cận này giúp các đề xuất của Việt Nam trong ASEAN gắn chặt hơn với ưu tiên phát triển quốc gia, đồng thời củng cố uy tín và năng lực đóng góp của ASEAN trên trường quốc tế.

Thứ ba, Việt Nam nên tiếp tục phát triển các sáng kiến có tính lan tỏa và biểu tượng cao, qua đó định vị ASEAN như trung tâm tư duy của khu vực. Diễn đàn Tương lai ASEAN (AFF) do Việt Nam khởi xướng cần được duy trì thường niên và hướng tới thể chế hóa như một cơ chế thường trực, nhằm chuyển hóa kiến nghị chính sách thành "đầu ra" cụ thể, đồng thời tạo kênh đối thoại hiệu quả giữa ASEAN với Liên Hợp Quốc, G20 và các thể chế toàn cầu khác.

Thứ tư, Việt Nam nên tập trung vào một số lĩnh vực ưu tiên có thể mạnh và phù hợp với nhu cầu khu vực - toàn cầu như Chương trình Phụ nữ, Hòa bình và An ninh (WPS), quản trị an ninh con người, phục hồi sau đại dịch, và phát triển kinh tế số. Việt Nam có thể thúc đẩy các dự án thí điểm (pilot) trong các lĩnh vực này để tạo mô hình mẫu, nhân rộng ra toàn khu vực.

Thứ năm, phát triển đội ngũ nhân lực phục vụ đối ngoại đa phương cần trở thành ưu tiên trong giai đoạn tới. Việt Nam cần triển khai các chương trình đào tạo chuyên sâu về ASEAN, LHQ, luật pháp và công ước quốc tế; đồng thời phát triển mạng lưới cơ sở đào tạo, học viện, và viện nghiên cứu phục vụ hoạch định chính sách ASEAN, qua đó góp phần tăng tính chuyên nghiệp và hiệu quả của Việt Nam tham gia ASEAN và trên các diễn đàn quốc tế.

Thứ sáu, Việt Nam cần đẩy mạnh công tác truyền thông chiến lược và quảng bá chính sách nhằm lan tỏa hình ảnh, giá trị và tiếng nói của ASEAN trong cộng đồng quốc tế. Việc chủ động xây dựng các cơ chế đánh giá, tổng kết và phổ biến kết quả hợp tác sẽ giúp phản ánh thực chất hơn đóng góp của ASEAN đối với hòa bình, an ninh và phát triển toàn cầu. Bên cạnh đó, việc thúc đẩy các sáng kiến truyền thông, xuất bản ấn phẩm nghiên cứu, tổ chức diễn đàn chính sách và đối thoại học thuật quốc tế sẽ góp phần củng cố vị thế của ASEAN như một đối tác chủ động, có trách nhiệm và đáng tin cậy trong khuôn khổ hợp tác đa phương giữa ASEAN với LHQ và các tổ chức khu vực khác./.

[45th-ASEAN-Summits-1.pdf](#)

(16) ASEAN Viet Nam 2020, Ha Noi Declaration on the ASEAN Community's Post-2025 vision,

<https://asean.org/wp-content/uploads/2021/09/1-Final-Ha-Noi-Declaration-on-the-ASEAN-Communitys-Post-2025-Vision.pdf>

(17) Vũ Thắng, 2018, Khai mạc Diễn đàn Nghị viện châu Á - Thái Bình Dương (APPF-26),

<https://www.qdnd.vn/chinh-tri/tin-tuc/khai-mac-dien-dan-nghi-vien-chau-a-thai-binh-duong-appf-26-529429>

(18) Báo Công thương, 2020, ASEAN - EU: Chính thức nâng cấp quan hệ đối tác chiến lược,

<https://trungtamwto.vn/hiep-dinh-khac/16679-asean-eu-chinh-thuc-nang-cap-quan-he-doi-tac-chien-luoc>

(19) Hải Thanh, 2025, Cần rõ cơ chế tài chính, quỹ hỗ trợ doanh nghiệp,

<https://daibieunhandan.vn/can-ro-co-che-tai-chinh-quy-ho-tro-doanh-nghiep-10396252.html>

Tài liệu tham khảo

(1) Đại sứ quán Việt Nam tại Campuchia, 2025, <https://vnembassy-phnompenh.mofa.gov.vn/en-us/News/EmbassyNews/Pages/10-highlights-on-Viet-Nam%E2%80%99s-membership-of-the-United-Nations-Security-Council-%28UNSC%29-for-the-2020-%E2%80%93-2021-term-.aspx>

(2) Trà Nguyễn, 2020, Tăng cường hợp tác giữa Liên hợp quốc và ASEAN trong duy trì hòa bình và an ninh quốc tế, <https://www.qdnd.vn/chinh-tri/tin-tuc/tang-cuong-hop-tac-giua-lien-hop-quoc-va-asean-trong-duy-tri-hoa-binh-va-an-ninh-quoc-te-608917>

(3) United Nations Cooperation with South-East Asian Nations Association Vital for Fight against Climate Change, Terrorism, Organizations' Chiefs Tells Security Council, 2020, <https://press.un.org/en/2020/sc14093.doc.htm>

(4) D.Ngọc, 2020, Việt Nam chủ trì cuộc họp đầu tiên về hợp tác giữa Liên Hiệp quốc và ASEAN, <https://nld.com.vn/chinh-tri/viet-nam-chu-tri-cuoc-hop-dau-tien-ve-hop-tac-giua-lien-hiep-quoc-va-asean-20200131161048914.htm>

<https://baothaibinh.com.vn/tin-tuc/0/116737/dai-hoi-dong-khoa-75-thong-quang-nghi-quyet-ve-hop-tac-asean-lien-hop-quoc> Bottom of Form

đại số, <https://www.qdnd.vn/chinh-tri/tin-tuc/hoi-nghi-cap-cao-asean-lan-thu-36-tang-quyen-cho-phu-nu-trong-thoi-dai-so>

624403#:~:text=Chi%E1%BB%81u%2026%2D6%2C%20trong%20khu%C3%B4n%20kh%E1%BB%95%20H%E1%BE

nữ vì hòa bình và an ninh bền vững, <https://mofa.gov.vn/vi/tin-chi-tiet/chi-tiet/-asean-to-chuc-doi-thoai-cap-bo-truong-ve-tang-cuong-vai-tro-cua-phu-nu-vi-hoa-binh-va-an-ninh-ben-vung--139.html>

Women's role for Sustainable Peace and Security (Ha Noi, 10 September 2020), <https://asean.org/wp-content/uploads/2021/01/Chairmans-Press-Statement-of-ASEAN-Ministerial-Dialogue-on-Strengthening-Womens-role-for-Sustainable-Peace-and-Security-Final.pdf>

(9) Khánh An, 2020, Hội nghị Thượng đỉnh Lãnh đạo nữ ASEAN, <https://tcnn.vn/news/detail/49043/Hoi-nghi-Thuong-dinh-Lanh-dao-nu-ASEAN.html>

role in building a cohesive, dynamic, sustainable and inclusive ASEAN Community in a post Covid-19 world" (12 November 2020), <https://asean.org/wp-content/uploads/2021/03/18-Chairman-Press-Statement-ASEAN-Women-Leaders-Summit-final.pdf>

development,

actions-to-foster-asean-development-post1157272.vov

<https://vov.vn/chinh-tri/diem-nhan-trong-dien-dan-tuong-lai-asean-lan-dau-tien-tai-viet-nam-post1090854.vov>

<https://tuoitre.vn/dien-dan-tuong-lai-asean-2025-dau-an-moi-cua-ngoai-giao-viet-nam-20250227073719223.htm>

July 2024), <https://asean.org/wp-content/uploads/2024/07/Final-Joint-Communique-of-the-57th-AMM.pdf>

PDR, 9 October 2024), https://asean.org/wp-content/uploads/2024/10/Final_Chairmans-Statement-of-the-44th-and-